

Robert Morrison : de pionier der Chineesche zending

<https://hdl.handle.net/1874/234423>

ROBERT MORRISON

DE PIONIER DER CHINEESCHE ZENDING

door
M. SCHUURMAN.

UB-ZUID
PKE
295

LEIDEN, D. DONNER.

Lith. v. P. J. Mulder Leiden.

A 4j

289,1

BIBLIOTHEEK
HENDRIK
KRAEMER
INSTITUUT
OROSTGEEST

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK UTRECHT

3425 0906

mm 10802

PKE 295

ROBERT MORRISON.

DE PIONIER DER CHINEESCHE ZENDING.

DOOR

M. SCHUURMAN.

LEIDEN. — D. DONNER.

[ca. 1890]

...n
...blik
...n be-
...ijk tege-
...de me-
...hebb-
...nne
...daar-
...n, dat alle
...ne
...ft en
...reken-
...rs ing

Morrison en zijne helpers den Bijbel vertalend.

Lein v. R. J. M. M. Leiden.

INHOUD.

	Blz.
I. In den schoenmakerswinkel	3
II. Eene grootsche onderneming.....	7
III. Het geheim ontdekt.....	12
IV. Het reuzenwerk voltooid.....	20
V. Welkom en vaarwel.....	30
VI. Bloeiende graven.....	36

I.

In den schoenmakerswinkel.

Op een donkeren herfstavond van het jaar 1798 treden wij den winkel binnen van baas MORRISON, die, te oordeelen naar wat er zoo dagelijks omgaat, zeker een van de beste, zoo niet de voornaamste schoenmaker is van Newcastle. Het is er druk geweest vandaag. MORRISON heeft met zijne knechten en zijn zoon duchtig op het leder los geklopt, ten einde zijne vele klanten, zooveel mogelijk, op tijd te kunnen bedienen, waarop hij steeds bijzonder gesteld is. Na gedaan werk is evenwel de rust aangenaam, en zoo denkt ook onze schoenmaker er over, die, nadat de knechten vertrokken zijn, en hij zijn schootsvel afgedaan, de gereedschappen geborgen en zichzelve gereinigd heeft, zich nu, op het oogenblik dat wij binnentreden, heel gezellig bij zijne vrouw en kinderen in de woonkamer heeft nedergezet. Het is algemeen bekend, dat het bij MORRISON aan huis zeer ordelijk toegaat. Hij en zijne vrouw zijn rechtschapen, godvreezende menschen, die het met vlijt en zuinigheid zoover gebracht hebben, dat zij een tamelijk onbezorgd leven hebben en aan hunne kinderen eene goede opvoeding kunnen geven. Zij hebben daarbij in dit jaar een bijzonder groot voorrecht ontvangen, dat alle waarlijk godvreezende ouders boven alle dingen voor hunne kinderen van den Heere begeeren. Dit voorrecht betreft hun zoon ROBERT, van wien wij in dit verhaal zullen spreken. Hij was geboren den 5^{den} Jan. 1782, toen zijne ouders nog

te Morpeth in Northumberland woonden. Toen hij drie jaren oud was, verhuisden zij naar Newcastle, waar MORRISON, gelijk gezegd is, zich al spoedig een goeden naam verwierf. Van den kleinen ROBERT was toen nog niets bijzonders te zeggen. Hij was op zijn tijd naar eene school gezonden; had zijn leermeester nu eens redenen gegeven om tevreden, dan eens weer om bezorgd over hem te zijn, en zoo waren eenige jaren voorbijgegaan, toen plotseling eene sterke begeerte naar kennis in hem ontwaakte. Met reuzenschreden ging hij nu vooruit. Hij werd een geliefd leerling van zijne onderwijzers en ook van Ds. HUTTON, bij wien hij ter catechisatie ging. Aan een sterk geheugen paarde hij een even sterken wil, waarvoor als bewijs kan worden aangehaald, dat hij, als knaap van twaalf jaren, op een Zondagavond in de kerk, den geheelen 119^{den} Psalm opzeide, zonder eene enkele fout te maken. Dat zulks zijnen ouders zeer naar den zin was, is licht te begrijpen en vader MORRISON dacht, dat er later een flinke schoenmaker uit hem zou groeien. Althans, toen hij veertien jaren oud was geworden, werd hij van de school genomen en moest hij op het driestalletje in 's vaders winkel plaats nemen. Helaas! al het goede, dat hij tot heden had geopenbaard, scheen nu van lieverlede weer, als een morgenwolk, weg te trekken. Het was, als werden de goede indrukken, in zijne vroege jeugd ontvangen, onder den invloed van slechte vrienden, geheel uitgewischt. Met groote bezorgdheid sloegen zijne ouders deze verandering gade. Een tijdlang dachten zij niet anders of hun zoon, op wien zij reeds zulke grootsche verwachtingen hadden gebouwd, zou een groote losbol worden. Intusschen, hoever hij ook afdwaalde, zij hielden niet op hem met tranen te vermanen. Vurig baden zij den Heere om zijne bekeering, en hun gedurig gebed werd dan ook niet beschaamd, want de gezegende dag kwam, dat hun ROBERT van zijnen dwaalweg berouwvol terugkeerde, en met eene hartelijke schuldbelijdenis zich aan den

dienst des Heeren verbond. Die omkeering was voor eens en voor goed. Terstond zeide hij zijn vrienden vaarwel, van wie hij niets dan kwaad had geleerd. Hij koos zich anderen, met wie hij, in zijne vrije uren, samenkwam om te bidden of uitging om kranken te bezoeken, en zoozeer kwam nu de lust tot onderzoek weer bij hem boven, dat hij zich nauwelijks den tijd gunde om te eten of te slapen. Des daags was de winkel zijne werkplaats, des avonds en vaak tot diep in den nacht zijne studeerkamer. En het was niet alleen de Bijbel, waarin hij zijne groote vreugde vond; alle boeken, waaruit hij meende iets te kunnen leeren, werden letterlijk door hem verslonden. Hij zocht kennis, kennis! zijn dorst was onleschbaar. Uren aaneen kon hij daar liggen, op een bank uitgestrekt, met het hoofd tusschen de handen en een geopend boek voor hem. In die houding vinden wij hem ook op het oogenblik, dat wij u het huis van MORRISON hebben binnengeleid. Het gedruisch van stemmen dringt uit de woonkamer tot hem door, maar het hindert hem niet. Hij hoort het niet, hoe dikwijls daar binnen over hem gesproken wordt; hoe THOMAS, de andere zoon, het maar kwalijk verdragen kan, dat hij zich steeds afzondert, om te lezen in boeken, die voor hem geen aantrekkelijkheid bezitten; hoe zijne zuster HANNA hem dan verdedigt, en hoe menigmaal zijn vader en moeder zichzelven afvragen, waarop toch die leerwoede van ROBERT nog eenmaal uitloopen mag? Dat alles weet hij niet en schijnt hem ook niet te bekommeren. Maar ook zij weten niet, wat er omgaat in het hoofd van dien jongen, die het schoenmaken als eene bijzaak, en de studie, het gebed, het bezig zijn in de dingen der eeuwigheid als de hoofdzaak beschouwt. Het mag bij hen vaststaan, dat de vreeze des Heeren diepe wortelen in zijn hart heeft geschoten; en dat de Voorzienigheid Gods een geheel bijzonderen weg voor hem heeft uitgelezen, dit mogen zij somtijds vermoeden, maar welke grootsche gedachten, eerst met nevelachtigen, maar

straks met duidelijken en vasten omtrek, in hem woelen en werken, dit is voor hen een geheim. Hij spreekt er niet van, dat in zijn hart eene steeds groeiende begeerte leeft om den Heere in het Evangelie te dienen, in plaats van zijns vaders handwerk te leeren. Hij gelooft dat God regeert en dat het beter is de toekomst aan Zijne handen over te geven, dan zelf een weg te banen, waarvan hij nog niet zeker weet, of hij dien bewandelen mag. Maar voor ieder, die het zien wil, is het duidelijk, dat ROBERT voor schoenmaker niet in de wieg is gelegd. Hij geeft zijn vader geen reden tot ontevredenheid; hij doet zijn werk zoo goed als de anderen, maar zijn lust is toch in iets anders. Velen moge het nauwelijks een zucht kosten, maar hem ligt het als lood op de ziel, dat er zoovele tientallen in zijne stad, zoovele duizendtallen in zijn Vaderland, zoovele millioenen in de wereld zijn, die Jezus Christus niet kennen als hun Zaligmaker, en daarom zonder God en zonder hope voortleven. Zijn hart wordt week, als hij er aan denkt. Zou hij ? — de vraag komt nog niet over zijne lippen, ofschoon zij er op brandt, maar later las men in zijn dagboek, wat hij in die dagen geschreven had: „Ik ben nu bezig Latijn, Grieksch en Hebreeuwsch te leeren. Ik weet niet, wat het einde er van wezen zal, God weet het. Het is mijn verlangen, dat het Hem behagen moge mij in het leven te sparen, en mij de gelegenheid te geven, dat ik Hem moge dienen in het Evangelie. O Heere mijn God, mijne hoop is op U en op U alleen. Wees mij zondaar genadig, door Christus mijn Zaligmaker, en geef, zoo het U behagen kan, uw zegen op mijn pogen. Amen.”

II.

Eene grootsche onderneming.

Achttien maanden, nadat ROBERT MORRISON had begonnen Latijn te leeren, verliet hij zijn ouderlijk huis, om er nimmer weder geheel terug te keeren. Zijn gebed, dat de Heere hem de gelegenheid mocht openen om voor den dienst des Evangelies te worden opgeleid, was verhoord. Zijn vader, ziende hoe begeerig hij was naar kennis, had de toestemming tot zijn vertrek niet kunnen weigeren en blijde ging hij heen, niet wetende wat God met hem doen zou, maar in de vaste overtuiging, dat hij geroepen zou worden tot een heerlijk werk. Hij kwam op eene school in Londen, waar hij onder zijne leeraren mannen vond, die uitmunten in kennis en godsvrucht. Onder hunne zorg kon hij zijn dorst naar kennis naar hartelust bevredigen. Maar — is niet de jeugd van vele groote mannen gekenmerkt door strijd, door tegenstand, die hen van hun doel scheen te zullen terughouden, doch die achterna bleek noodig en goed te zijn geweest, om hunne kracht te stalen, hun geestdrift hooger te doen opvlammen, en hunne levenstaak duidelijker voor oogen te stellen? Zoo ging het ook met ROBERT. Hij ondervond dat het moeilijker gaat bergopwaarts te klimmen, dan over een effenen weg voort te wandelen. Nog maar ééne maand was hij te Londen, toen de tegenstand begon, en — dit was voor hem zoo pijnlijk — hij kwam van de zijde zijner eigene familie. Zijn broeder schreef hem een niet zeer vriendelijken

brief, waarin hij hem mededeelde, dat hun vader krank was en dat het daarom was goedgevonden, dat ROBERT weder thuis zou komen. Wat moest hij nu doen? Niet gaarne stond hij den wensch zijns vaders tegen, vooral niet, sinds hij het vorige jaar zijne moeder door den dood had verloren. Maar mocht hij teruggaan, waar hij de stem des Heeren zoo duidelijk in zijn binnenste vernam, die hem het „Voorwaarts!” toeriep? Bovendien, hij doorzag zeer goed, dat deze terugroeping minder het gevolg was van zijns vaders ongesteldheid, dan van zijns broeders onwil, en in het antwoord dat hij naar huis zond, drong hij er ernstig op aan dat men toch niet roekeloos met hem handelen zou, door hem af te trekken van een werk, waartoe hij zoo duidelijk de roepstem zijns Gods vernemen kon. De brieven, die hij sinds dien tijd ontving waren minder hartelijk, dan hij verwachten mocht. Een beslisten eisch legde zijn vader hem niet voor; eene besliste weigering gaf hij niet, maar de verhouding bleef eenigszins gespannen. Intusschen zette hij zijnen loop voort, en op kennelijke wijze werd zijn pogen door den Heere gezegend. Weldra begon hij in de dorpen om Londen te prediken; hij bezocht de armen en zieken, en alle tegenstand, dien hij ondervond, en die hem leerde, op God alleen zijn vertrouwen te stellen, werkte niets anders uit, dan dat met elken dag de begeerte sterker in hem werd, om te mogen zijn — een Zendeling onder de heidenen. Toen hij dit verlangen aan enkelen bekend maakte, stelde men hem al de moeilijkheden voor oogen, die aan het zendingswerk verbonden waren. Men ried hem, in het vaderland te blijven; er was immers werk genoeg; men bood hem eene kosteloze opleiding aan eene van de Schotsche Universiteiten aan; dan kon hij predikant worden, maar hoe uitlokkend dit aanbod ook wezen mocht, hij wees het, na er ernstig over te hebben nagedacht, met beleefde beslistheid af, en op den 27sten Mei 1804 schreef hij een brief aan het Londensche Zendeling-

genootschap, waarin hij zich aanbood voor het werk der heidenzending. Niet gering was de tegenkanting, die hij nu van schier alle zijne betrekkingen ondervond. Zijn broeder THOMAS maakte zich weder bijzonder druk. Maar de vaste overtuiging dat hij in Gods weg was, deed hem ook ditmaal alle weerspraak overwinnen. Hij schreef hem: „Ik zal terugkomen, ik zal mijn voornemen laten varen, ik zal mijn hart met geweld het zwijgen opleggen en tot het bedrijf mijns vaders wederkeeren, indien mijn vader of andere vrienden zulke gewichtige redenen daarvoor kunnen aangeven, dat mijn geweten mij, op het sterfbed, niet veroordeelen zal.” Konden zij zulke redenen noemen? Geene enkele. Hij ging dus voort. Het examen, dat hij voor het bestuur van het Zendelinggenootschap aflegde, was zóó bevredigend, dat de vaste gewoonte om nog een tweede onderzoek in te stellen, voor hem niet noodig werd gekeurd. Terstond werd hij aangenomen en naar Gosport gezonden om onder leiding van Dr. BOQUE tot Zending te worden opgeleid. Ruim een jaar daarna trok hij opnieuw naar Londen, om zich te oefenen in de geneeskunde, sterrekunde en alle wetenschap, welke hij maar bemachtigen kon. Het was nog niet bepaald, waarheen hij zou gezonden worden. Hij hoopte, dat men hem voor Afrika bestemmen zou; maar God had voor hem een ander land uitgekozen.

Zie, daar zit in de boekery van het Britsche Museum een jongeling, verdiept in zijne studie. Een heer, die hem reeds eenigen tijd heeft gadegeslagen en nieuwsgierig is geworden, welk onderwerp hem toch zoo mocht boeien, nadert hem, en, zich verontschuldigende over zijne vrijpostigheid, zegt hij: „Vergun mij eene vraag: in welke taal is dat boek, met zulke vreemde teekens, geschreven?” — „In het Chineesch,” antwoordt hij bescheiden. — „Kent gij dan die taal?” — „Ik beproef het te verstaan,” zeide MORRISON, „maar het is zeer moeilijk.” — „Wat beweegt u dan,” vroeg de heer BUTTER-

WORTH, „eene taal te leeren, die zoo moeilijk is, dat geen Europeaan, naar men zegt, ze bemachtigen kan?” — „Ik kan moeilijk mijne beweegredenen noemen,” merkte hij op, „al wat ik weet is, dat mijn gemoed er mij onweerstaanbaar toe dringt, en indien menschelijke ijver en volharding in staat zijn de moeilijkheden te overwinnen, dan hoop ik die ervaring op te doen. Wat het gevolg er van wezen zal, moet de tijd leeren, tot heden heb ik er geen bepaalde bedoeling mede, behalve het verkrijgen van de taal zelve.”

Neen, MORRISON wist het nog niet en de heer BUTTERWORTH nog minder, waarom hij zoo machtig gedreven werd om de Chineesche taal te bestudeeren, maar spoedig zou het hem duidelijk worden; het was — opdat hij de eerste protestantsche Zendeling in China zou zijn. Dat was waarlijk eene grootsche onderneming! Wie had sinds eeuwen zich over den geestelijken toestand van China bekommerd? Wie had zich herinnerd dat ook voor dit land, met zijne meer dan driehonderd millioen inwoners, dat de groote rijken der oudheid gekend en overleefd had, dat, ofschoon door een kolossalen ringmuur van de andere volken afgescheiden, eene bewonderenswaardige hoogte van beschaving bereikt en zichzelf in vele kundigheden geoefend had, dat ook voor dit merkwaardige land het woord van Petrus gold: „Er is ook onder den hemel geen andere naam, die onder de menschen gegeven is, door welken wij moeten zalig worden?” — Zeker, er waren kooplieden, en er waren Roomsche-Katholieke Zendingen, maar wie hunner kende de taal van het land, en wien was het er om te doen, den Chinees te leeren, dat ook voor hem geene zaligheid was te hopen, dan alleen, wanneer hij gelooven wilde in Christus Jezus!

Het scheen een hopeloos ondernemen, maar MORRISON zou het beproeven. Eerst zocht het bestuur nog twee anderen, die hem naar China zouden vergezellen, maar dezen waren niet te vinden en hij nam de zware taak alleen op zich,

blijde, dat de Heere hem riep tot een werk, dat moeite zou kosten. Nog veertien dagen bracht hij te midden van zijne betrekkingen en vrienden te Newcastle door, in welken tijd hij dertien malen predikte. Hij vermaande allen hartelijk en ernstig vóór alle dingen het ééne noodige te zoeken. Toen zeide hij hun vaarwel, om velen op aarde niet weder te zien. Op plechtige wijze werd hij, tegelijk met nog twee anderen, die voor andere plaatsen bestemd waren, op den 8sten Januari 1807 geordend tot zijn werk, en den 27sten van diezelfde maand ging hij aan boord, niet wetende, wat hem ginds ontmoeten zou, maar tot elk offer bereid, om de eere van God te zoeken in de redding van arme zondaren.

III.

Het geheim ontdekt.

Op een stok geleund, stond MORRISON op het dek van het schip, dat hem naar Amerika zou overbrengen, vanwaar hij met een ander schip naar China zoude varen. Zijn oog stond zeer ernstig; groote gedachten doorkruisten zijn brein, maar zijn hart wankelde niet. Vast stond hij in het vertrouwen, dat God hem riep tot de taak welke hij nu ging ondernemen. Wel ontveinsde hij zich de moeite niet, die er aan verbonden was. De vijand, dien hij bestrijden zou, was tot heden nog altijd ontzien; de groote akker, dien hij bearbeiden zou, had tot heden de ploegschaar van Gods Woord nog niet gekend; de macht van zonde en bijgeloof, die hij wilde aangrijpen en nedervellen, indien het mogelijk ware, was tot heden nog ongebroken — maar hij was op alles voorbereid; 't zij in het leven, 't zij in het sterven, hij was des Heeren. Met eerbiedige bewondering zagen de beide andere Zendingen tot hem op. Ook zij verlieten alles, wat hun dierbaar was, om in verre landen het Evangelie der zaligheid te prediken, maar zij bekenden het toch zichzelf, dat zij tot een reuzenwerk, als waartoe MORRISON zich had aangegord, geen moed zouden hebben. Zij erkenden hem als hun meerdere; zij waren jaloersch op de kalmte van zijn gemoed. En inderdaad, mochten anderen hem overtreffen in gaven, die veel meer schitterden voor het oog van de wereld dan de zijne, in godsvrucht, toewijding en ijver stond hij bij niet velen ten achter, en dit maakte hem juist voor zijne toe-

komstige loopbaan tot een geschikt werktuig in Gods hand.

De reis naar Amerika duurde lang en bracht zijn leven in het grootste gevaar. Er stak een woedende storm op, waarin vele schepen vergingen, en ware het schip, waarop MORRISON zich bevond, niet zoo sterk gebouwd geweest, dan had hij, naar den mensch gesproken, China nimmer gezien. Eindelijk toch kwam hij behouden in New York aan. Hier bleef hij eenigen tijd, ten einde van verschillende hooge personen, die in de Chineesche handelsplaatsen betrekkingen hadden, brieven van aanbeveling te vragen. Dit gelukte hem ook volkomen, maar hoezeer men zijn doel, om aan China het Evangelie te brengen, ook prees, nergens gaf men hem eenige hoop, dat zijn voornemen voor uitvoering vatbaar was. Zij, die China kenden, zeiden tot hem: „ga maar terug, gij kunt u geen denkbeeld vormen van de moeilijkheid om de Chineesche taal te leeren, want het is den Chineezee, zelfs op straffe des doods verboden, de vreemdelingen met de geheimen hunner taal bekend te maken.” Dit klonk ontmoedigend. Evenwel liet MORRISON er zich niet in het minst door uit het veld slaan. Toen een rijk koopman hem vroeg: „Ei zoo, mijnheer MORRISON, verwacht gij dan wezenlijk, dat gij den afgodsdienst van het Chineesche keizerrijk afbreuk zult doen?” gaf hij ten antwoord: „Néen, ik verwacht, dat God het zal doen.” Dit was zijne hoop en zijne sterkte tevens. Wat maakte het uit of menschen tot hem zeiden: het is onmogelijk, daar toch de Heere, bij Wien geen ding onmogelijk is, gezegd had: „Gaaf dan heen in de geheele wereld, predikt het Evangelie aan alle creaturen?” — Geen nood! Hij stak de aanbevelingsbrieven, die men hem bereidwillig had gegeven, in den zak, nam gemoedigd afscheid van zijne medezendingen en van de vrienden, die hij zich hier verworven had, en ging zijns weegs, het oog ten hemel geslagen. Na eene voorspoedige reis van niet minder dan vier maanden kwam hij behouden op Macao, een eiland dicht

bij de Chineesche kust, aan. Tot zijne groote vreugde vond hij hier al spoedig eenige Amerikaansche handelaren, die, na zijne aanbevelingsbrieven gelezen te hebben, hem hartelijk verwelkomden, maar ook allen het hoofd schudden over zijn stout ondernemen. Hieraan was MORISSON al zóó gewoon geworden, dat hij er nauwelijks meer op lette. Het was hem genoeg, dat men hem beloofde, waar hij het noodig mocht hebben, hem met raad en daad bij te staan. Hij reisde verder naar Canton, waar hij door den Consul van de Vereenigde Staten van N.-Amerika werd ontvangen, en in huis opgenomen, maar hoe vriendelijk en voorkomend zijn gastheer ook wezen mocht, de onkosten, die hij hier noodwendig maken moest, liepen zoo hoog, dat hij nog voordeeliger zelf eene woning kon huren, zoo hij meende. Nu, het huis, waar hij kort daarna zijn intrek nam, was er dan ook naar. Het was zóó slecht, zóó open, dat hij ook bijna even goed op straat had kunnen gaan zitten. Maar het was MORRISON genoeg. Hij vroeg niet naar genot, zoo hij maar eene plaats mocht hebben, waar hij aan zijne plannen een begin van uitvoering kon geven. Daar zat hij nu, eenzaam, in het vreemde land, waar hij, naar veler voorspelling, niets dan teleurstelling oogsten zou. Eenzaam, ja, maar gemeenzaam met zijnen God; en is Hij niet machtig om alle menschelijke berekeningen te schande te maken? Men had MORRISON gezegd, dat hij niemand zou vinden, die hem wilde onderwijzen in het Chineesch, maar weldra kon hij aan zijne vrienden in Engeland schrijven: „ik heb er al twee. De eene is LE SEEN-SANG, een geleerd man, en die niet zoo bevreesd is als de kooplieden, en de ander is ABEL YUN, een agent van de Roomsche Zendelingen, die ook vloeiend het Latijn spreekt.” Wat was MORRISON blijde, dat hij zulk eene goede tijding hun melden kon! Zijn hart sprong in hem op, zooals blijkt uit hetgeen hij in dienzelfden brief er aan toevoegde. Hij schreef: „Het is wel eene gevaarlijke onderneming, maar het

is niet twijfelachtig of wij hier met het Evangelie op de rechte plaats zijn. De Zendeling van Jezus zal zichzelven wel verwijten, dat hij zijnen Heere niet beter heeft gediend, maar niet, dat hij een Zendeling was. O Golgotha, Golgotha, als ik het bloed van Jezus zie, stroomend uit zijne zijde, dan ben ik verbaasd, hoe ik zoo koel kan zijn en zoo traag in het volbrengen der plichten, welke de liefde van Jezus op mij legt. Ja, o Vader, uwe liefde in het zenden van uwen Zoon, en o mijn Heiland, uwe liefde in het geven van Uzelf, en o Heilige Geest, uwe liefde in het toepassen van Jezus' verlossing voor mijn schuldig geweten, zij vervulle mij en dringe mij te leven, niet voor mijzelf, maar voor U."

Zoo schreef, zoo bad hij, en bij het gebed voegde hij van stonden aan het werk. In zijne kleine kamer, laag van verdieping, waar hij studeeren, eten, slapen, alles doen moest, liet hij zich, zooveel en zoo dikwijls door zijne beide leermeesters onderrichten, als zij slechts wilden. Hij vertoonde zich zoo weinig mogelijk op straat; vertelde nooit, dat hij uit Engeland kwam en las zijn Bijbel steeds met gesloten deur, want, kwam men den eenen dag te weten, wat hij in het schild voerde, hoogstwaarschijnlijk zou hem den volgenden dag reeds bevolen worden het land te verlaten. Om dit te voorkomen moest hij zoo voorzichtig mogelijk te werk gaan en veel voor lief nemen, wat anders niet weinig zijne verontwaardiging zou hebben opgewekt. Men liet hem zijn armoedig huis peperduur betalen; evenzoo zijn maaltijd; niet minder de lessen, die hij ontving; daarbij kwamen nog vele andere uitgaven, die hij noodzakelijk doen moest, ook bedroog men hem op allerlei wijze, zoodat de Zendingkas in Engeland weldra gevoelig kon merken, dat er in China een Zendeling woonde, hetgeen voor kwaadwilligen den schijn gaf, alsof MORRISON zijne leefwijze op tamelijk weelderigen voet had ingericht. En toch leefde hij zuinig, armoedig zelfs, want die groote uitgaven waren niemand meer een doorn in

het oog dan hem zelf. Doch, wat kon hij er aan doen? Ter wille van de groote zaak, aan wier welslagen zooveel gelegen was, en die in waarde immers bij goud niet kon vergeleken worden, moest hij wel zwijgen en verdragen, daar de minste fout voor hem noodlottig kon zijn. Men mocht, vooral in den eersten tijd, niet weten, wie hij was en wat hij kwam doen. Hij was een verspieder van Koning Jezus, uitgezonden, om te verkennen, op welke wijze het best de aanval op China geschieden kon, en gelijk een verspieder zich zooveel mogelijk verbergt, zoo ook hij. Zelfs, hoe groot deze opoffering ook voor hem wezen mocht, hij ging er toe over, de kleeding en de gewoonten der Chineezeezen aan te nemen. Zoo wilde hij de aandacht van zich afleiden. Den Chineezeezen een Chinees! Dat was immers ook naar het Woord, dat hij hun brengen kwam? Hij liet zijn haar afscheren, behalve op eene plek aan het achterhoofd, waar hij een staart liet groeien, die naar Chineesche gewoonte, als een touw ineengedraaid, op den rug afhing; ook liet hij zijn knevel groeien en de nagels aan zijne handen; vervolgens kocht hij zich groote, breede schoenen, terwijl het witte kleed en de strooien hoed zijne uitrusting voltooide. Wonderlijk zag hij er nu uit; hij herkende nauwelijks zichzelf, maar zou hij zich dit offer niet gaarne laten welgevalen, zoo hij hierdoor beteren toegang kon verkrijgen tot dat volk, dat er niet alleen even wonderlijk uitzag, maar dat ook daarenboven zoo diep ellendig was in geestelijk opzicht? — In zijne kamer gezeten, kon hij ze zien, de afgoden en hunne dienaars. Daar zag hij, hoe een Chinees een groot steenen beeld naderde. Hij wierp er zich op de knieën voor neder; rekte zich het lichaam uit; liet zich dan met uitgestrekte armen voorover vallen en verborg zijn aangezicht in het stof. Dan stond hij op, herhaalde dezelfde beweging, tot twee, tot drie, soms tot zesmalen toe, al naardat hij er behoefte aan gevoelde. Zoo aanbad dat volk, dat alle andere volken barbaren durfde noemen. Hoe

diep waren zij gezonken! O, toen MORRISON dit zag, riep hij uit: „Dierbare Bijbel, die den mensch weder de kennis brengt van den waren God. Gezegende Jezus, die in den schoot des Vaders waart, en die Hem ons hebt verklaard!”

Vurig verlangde hij naar het oogenblik, dat hij tot de menschen zou kunnen spreken om hun te verkondigen den onbekenden God. Zou die tijd ooit komen? Hij wist het niet. Ongekend moeilijk was de taal; van zijne leermeesters moest hij veel onaangenaams verdragen om ze in het humeur te houden; het gevaar van uit China verbannen te worden, hing hem steeds als het zwaard van Damocles, dreigend boven het hoofd, en door ontbering, overmatige studie en zorg viel hij ten laatste in eene gevaarlijke ziekte. Er was niets aan te doen; hij moest Canton verlaten en op Macao herstel van zijne gezondheid zoeken. Doch die tijd van gedwongen rust was voor hem tegelijk een tijd van groote verkwikking, want bij de familie MORTON ontving hij zulk een vriendelijk onthaal en zulk eene teedere verzorging als hij slechts wenschen kon. Kennelijk was de Heere met hem. Hij zegende zijn verblijf in dit huis, want de zoon en de dochter van den heer MORTON werden beiden, door middel van hem, tot den Heere Jezus geleid, en in deze dochter vond hij straks eene lieve, trouwe echtgenoot, met wie hij den 20sten Febr. 1809 in het huwelijk trad.

Intusschen waren de moeilijkheden zoo toegenomen, dat het scheen, als zou hij zijn arbeid niet kunnen voortzetten. De bitterheid van de Chineezers, die bemerkten hadden, dat hij bezig was hun het taalgeheim te ontfutselen, en de vijandschap der Roomsch-Katholieke Zendelingen en van eenige kooplieden, tegen hem, was zóó groot, dat hij reeds voornemens was China voor een tijd te verlaten en zich te Penang, op Java, te vestigen, toen hij juist op den dag van zijn huwelijk, het aanbod ontving van de Oost-Indische Compagnie om de betrekking van tolk te vervullen, tegen

een jaarlijksch inkomen van 6000 gulden. Dat was waarlijk eene uitkomst! Met beide handen greep hij dit voordeelige aanbod aan. Het ontlokte een psalm des lofs aan zijne ziel, vanwege de teedere zorg, welke de Heere daarin toonde, voor hem te dragen. Want zijne vijanden mochten daarvan zeggen, wat zij wilden; zij mochten hem verwijten, dat hij, die geroepen was Zendeling te zijn, zich met den handel inliet, door zich te verbinden aan de Oost-Indische Compagnie, maar hij, wiens hart naar niets anders hunkerde dan om dienaar van Jezus Christus te zijn, hij zag daarin de gunstige beschikking des Heeren, die hem alzoo den weg baande om zijnen arbeid te kunnen voortzetten. Immers als tolk van de Compagnie mocht niemand hem kwaad doen of verjagen; het verschafte hem de gelegenheid met alle vormen en eigenaardigheden van de Chineesche taal op de hoogte te komen; door zijn inkomen behoefde hij voortaan de Zendingskas in Engeland minder lastig te vallen, en het werk, dat hij voor de Compagnie te verrichten had, liet hem nog tijd genoeg over om het doel steeds voor oogen te houden, waartoe hij in China gekomen was. Meer en meer stelde de uitkomst hem dan ook volkomen in het gelijk. Neen, de Zendeling ging niet op in den koopman. De vrijheid, die hij nu bezat, om ongehinderd met de Chineezzen te verkeerren, werd door hem goed gebruikt. Hij had een ander huis gehuurd, dat zijne gezondheid minder in gevaar bracht, en al kon hij zijne vleugelen nog niet uitslaan zooals hij begeerde, hij had zich toch reeds zooveel van het Chineesch eigen gemaakt, dat hij tot degenen, die bij hem wilden komen, kon spreken van den eenigen Zaligmaker, Wiens bloed machtig was, tot reiniging, ook van den Chinees. Soms had hij er tien bij zich in de kamer. Dan sprak zijn mond, dan bad zijn hart en al wat in hem was worstelde om het behoud van eene enkele ziel. Doch dit was nog het minste. Aan een grooter werk legde hij de hand, dat, eenmaal ten uitvoer gebracht, onge-

twijfeld meer vrucht zou afwerpen voor Gods Koninkrijk, dan wanneer hij aan duizend Chineezzen het Evangelie kon prediken. Hij begon aan de vertaling van den Bijbel, en aan de samenstelling van een Engelsch-Chineesch Woordenboek. Toen hij het plan daartoe aan zijne vrienden in Engeland bekend maakte, lachten velen ongeloovig, en zeiden dat hij dit reuzenwerk nooit zou kunnen tot stand brengen of hij moest wel tien levens hebben, maar toen weldra de eerste vertaling van de Handelingen der Apostelen in Engeland aankwam, waarvan MORRISON duizend exemplaren had laten drukken, om ze onder de Chineezzen te verspreiden, toen kwam de beurt aan zijne vrienden om te juichen en de vijanden werden stil. Groot waren de vorderingen die hij maakte in zijne taalkennis. Om zijne onwaardeerbare gave van vertolken, verdubbelde de Compagnie zijn inkomen, maar niet meer dan het hoogst noodige behield hij daarvan voor zichzelf; het overige stelde hem in staat, de stukken van den Bijbel, die hij vertaald had, te laten drukken, waartoe eene enorme som noodig was. En wat baatte al de tegenstand, die zich in het verborgen of in het openbaar, tegen hem verhief? De keizer van China mocht een edict uitvaardigen, dat niemand zijner onderdanen den Christelijken godsdienst mocht aannemen, of geschriften lezen die daarover handelden; de Roomsche bisschop mocht een anathema, een banvloek slingeren tegen ieder, die met MORRISON omgang had; China mocht schier wanhopige pogingen aanwenden om zijn invloed te doen verminderen, maar zoo men de Compagnie niet wilde treffen, dan moest men MORRISON laten begaan, en, was het ook met leede oogen, men moest het aanzien, dat MORRISON woekerde met den tijd, zooveel zijne krachten het hem toelieten, want hij wilde niet, dat hij zich eens zou moeten verwijten, dat hij de meest gunstige gelegenheid, om China's taal volkomen machtig te worden, roekeloos had laten voorbijgaan.

IV.

Het reuzenwerk voltooid.

De stille wensch, dien MORRISON reeds lang had gekoesterd, dat toch iemand hem mocht bijstaan in het verwezenlijken van de groote gedachten, die door zijn hoofd woelden, werd eindelijk vervuld. Het was den 4^{den} Juli 1813, toen hem de tijding gebracht werd, dat de heer MILNE en zijne vrouw, uit Engeland, te Macao waren aangekomen en zeer verheugd zouden zijn, als zij hem spoedig mochten ontmoeten. Natuurlijk liet MORRISON er geen tijd over voorbijgaan. Zoo snel zijne voeten hem konden dragen liep hij naar het schip om zijn medehelper te verwelkomen, en al hadden zij elkander te voren nooit gekend, hunne eerste ontmoeting was reeds zoo hartelijk en vertrouwelijk, alsof zij broeders waren. Er was dan ook veel te vertellen, veel te hooren, veel te laten zien en veel in orde te brengen. MORRISON had reeds een uitgewerkt plan in zijn hoofd, dat door beider vereende kracht zou worden uitgevoerd, en MILNE, in wien hij alles vond, wat hij meende noodig te hebben, was vol goede hoop en stelde zich geheel te zijner beschikking. Vóór alle dingen evenwel moest aan de autoriteiten van Macao verlof worden gevraagd voor den nieuwen Zending, om zich daar te mogen vestigen, en — helaas! hierop stuitte alles af. MORRISON deed wat hij kon, om den Goeverneur tot toegeeflijkheid te bewegen, maar deze durfde, onder den invloed van den Roomsch-Katholieken bisschop en andere tegenstanders der

Zending, niets toegeven, maar deed hem met beslistheid weten, dat de heer MILNE binnen achttien dagen weder vertrekken moest. Er was niets aan te doen; het bevel moest worden gehoorzaamd; er was in China geene plaats voor een tweeden Zending die den Christus kwam verkondigen.

Wat nu?..... Dit was voorzeker eene moeilijke vraag; en dat onze beide Zendingen elkander in het eerste oogenblik met bezorgdheid aanzagen, is licht te verstaan. Voor den heer MILNE en zijne echtgenoot was het vooral eene groote teleurstelling. Het sterke verlangen om in China voor Gods Koninkrijk te arbeiden, werd door de weigering, om er te mogen wonen, nog sterker. Maar — was er aan deze beproeving ook niet eene keerzijde? Was dat strenge verbod ook niet een teeken van den machtigen invloed, dien MORRISON zich reeds verworven had? Was het niet een bewijs dat het woord des Heeren, door MORRISON gesproken, reeds werking had gedaan, en zou dan de Heere zijn werk laten varen? Dat zal Hij niet! — antwoordde MORRISON'S ziel, en weldra was hij weer de oude, geloovige, moedige dienstknecht, die zijn medebroeder troostte met de gedachte, dat God machtig was uit dit kwade nog iets goeds te doen voortkomen. En die gedachte mocht eene profetie worden genoemd.

In de weinige dagen, die onze beide Zendingen samen mochten doorbrengen, rees een nieuw plan op, dat voor uitvoering zeer vatbaar scheen en later de zegenrijkste gevolgen had. „Lieve broeder,” zeide MORRISON tot den heer MILNE, „laat ons maar goeden moed houden. Men wil u in China geene plaats geven, goed, gij zult toch voor China werken. Van de Chineezzen zijn er tienduizenden verspreid over de eilanden; ga ze bezoeken, verspreid onder hen het Nieuwe Testament, dat ik reeds vertaald heb, en als gij dan overal komt, dan kunt gij overal goed uit de oogen zien of er niet ergens eene plaats is, waar onze Zending rustig hare hoofdtente kan opslaan, om vandaar uit het vaste land te bewer-

ken, en, onder Gods zegen, zonder dat iemand het verhinderen kan, ons doel te bereiken."

Zoo gezegd, zoo gedaan. Binnen den hem gestelden termijn was MILNE reeds vertrokken, voorzien van een groot aantal Testamenten, in de Chineesche taal gedrukt. Hij reisde naar Malacca, Java, Penang en andere plaatsen; deed overal onderzoek naar de gesteldheid des lands, naar de zeden der bewoners, naar de gezindheid der hoofden, knoopte betrekkingen aan waar hij dacht, dat ze hem van nut konden zijn, en toen hij eindelijk bij MORRISON terugkwam, om hem zijn wedervaren mede te deelen, toen kon hij het blijde bericht brengen, dat het zuidelijk gelegen Malacca de plaats was, die voor het hoofdkwartier der Zending als voorbestemd scheen. De ligging was uitstekend; het klimaat was er goed; de bewoners waren rustig; de hoofden vriendelijk; men zou er voor verbanning niet hebben te vreezen. Met innige dankbaarheid aan zijnen God hoorde MORRISON deze berichten aan. Zulk een land had hij juist noodig, want gelijk gezegd is, hij had groote plannen, die hij noch te Macao, noch te Canton kon uitvoeren. Thans wilde China aan het Evangelie van Jezus Christus nog geen toegang verleen; de Europeesche kooplieden waren er tegen, want zij waren bevreesd voor hunnen handel; de Roomsche-Katholieken waren er tegen, want zij waren bang dat hun invloed zou minderen; de Chineesche geleerden waren er tegen, want zij zagen met diepe minachting op de Zendelingen van een gekruisten Verlosser neer; de Regeering was er tegen, want zij duldde geen nieuwen godsdienst. Allen waren er tegen, maar, met Gods Woord in de hand, wist MORRISON, dat op den dag van des Heeren heirkracht die tegenstand zou gebroken worden en de tijd zou komen, dat ook dit land met zijne vele millioenen inwoners zich zou buigen onder den vredescepter van den Koning aller koningen en den Heer aller heeren. Daarom moest de Zending krachtiger dan tot dusver worden aangevat. Meer

Zendelingen moesten er komen; scholen moesten opgericht; de kinderen vooral moesten onderwezen worden; jongelieden moesten, in eene afzonderlijke inrichting, tot Zendelingen worden opgeleid; helpers moesten aangesteld en van uit een hoofdkwartier worden uitgezonden; er moest eene wijkplaats zijn voor oude Zendelingen; voor hunne weduwen en weezen moest worden gezorgd, en — wat het minste niet was — er moest eene plaats zijn, waar men Bijbels en andere godsdienstige boeken, bij menigten kon drukken, zonder in gevaar te zijn, dat telkens alles door de hand van den vervolger zou worden verwoest. Welnu, zulk een land was Malacca. En — Gode zij dank! — terwijl hij zelf in Macao en Canton moest blijven, vond hij in MILNE juist den man, die de geschiktheid bezat, om aan dit groote werk voor Malacca de eerste hand te slaan. Alzoo verliet MILNE zijnen vriend voor de tweede maal, en met een welvoorzienen buidel, waarvoor MORRISON, die immers zooveel te missen had, goed had gezorgd, reisde hij naar Malacca terug, om in de kracht zijns Heeren te beproeven, wat hij in het voordeel van China kon doen.

Intusschen bleef MORRISON trouw op zijn post. Hij diende de Oost-Indische Compagnie en genoot haar volste vertrouwen, maar het doofde geen oogenblik zijnen ijver voor de taak, waartoe hij was uitgezonden en waarvoor hij alles had verlaten, wat hem op aarde dierbaar was. Had hij geheel in den handel willen opgaan, hij zou voorzeker een rijk en gemakkelijk leven hebben kunnen leiden, maar dan had de liefde van Christus hem niet moeten dringen, gelijk zij deed. Het ééne noodige stond bij hem bovenaan; China voor Jezus te winnen, was en bleef de vurigste begeerte zijner ziel. Het schokte hem niet, dat alle middelen werden aangewend om zijnen zedingsarbeid te bemoeilijken, dat al zijne helpers verbannen en heel zijne drukpers in beslag genomen en vernield werd; hij maakte eene nieuwe. Het deed hem niet wan-

kelen, dat zijne lieve vrouw, die aan eene slepende ziekte leed, hem voor een langen tijd verlaten moest om in Engeland herstelling te zoeken voor hare gezondheid. Zijne ziel mocht zich onder dat alles voor eene wijle nederbuigen in smart, gelijk de kruin van een boom onder den druk van den stormwind, zij werd niet geknakt. Zij hief zich telkens weder op aan den staf des geloofs en met onbezweken ijver bleef hij volharden in het werk, dat hij had ondernomen: den Chineezzen eenen Chineeschen Bijbel te geven, en voor anderen een weg te bereiden om in betrekkelijk korten tijd de taal zich eigen te maken.

Men kan zich nauwelijks een denkbeeld vormen van de moeilijkheden, welke MORRISON had te overwinnen. Ieder, die ooit zijne krachten beproefde aan het overzetten van de H. Schrift in eene vreemde taal, heeft iets groots verricht, maar den eersten Chineeschen Bijbel te schrijven mocht waarlijk een reuzenwerk heeten. Velen waren dan ook van oordeel, dat MORRISON een al te groot vertrouwen stelde in zijne kracht en dat zijne onderneming wel mislukken of halverwege zou blijven steken. Maar zij die zoo dachten en spraken kenden hem niet. Hij vertrouwde niet op zichzelf; zijn God was zijne hulpe, zijne kracht, zijne wijsheid, zijn alles, en de zekere overtuiging, dat hij geroepen was om den Chineezzen den Bijbel te geven in hunne eigene taal, deed hem met stoere volharding alle moeilijkheden bestrijden en te boven komen. Een tijdlang hoorde men in Engeland bijna niets van hem; voor briefwisseling gunde hij zich geen tijd dan met zijne eigene vrouw. Maar wie schetst de vreugde zijner ziel, toen hij in November van het jaar 1819 aan zijne vrienden schrijven kon, dat het werk voltooid en de geheele Bijbel nu in de Chineesche taal was overgezet? Daar lag het nu voor hem, het groote Boek met die vreemde teekens, dat hij in zijne stoutste droomen verlangd had te zien! Kostbaar boek! Het had hem veel moeite, veel inspanning, veel

nachtrust gekost, maar hij dankte den Heere op zijne knieën, dat hij het had kunnen en mogen voltooien, want, niet lang meer, en het zou gedrukt en bij duizenden exemplaren onder het volk verspreid zijn en dan zou het niet nalaten rijke vruchten af te werpen. Ja, het zou, door goddelijke kracht gedreven, zondaren behouden voor de eeuwigheid, het zou in de donkerheid der onkunde en zonde, die hier heerschte, het licht ontsteken van de kennis der verlossing, het zou bij toeneming, grooten afbreuk doen aan het rijk des satans en het koninkrijk des Heeren in China doen komen met groote kracht. In een langen brief drukte hij zijne vreugde over het welslagen van zijn pogen uit, en het is bijna overbodig te zeggen, dat deze vreugde een meer dan duizendvoudigen weerklink vond in de harten van alle zendingsvrienden. Uit Engeland, uit Schotland, uit Amerika regende het gelukwensen met zijne volbrachte taak. Men dankte hem in de meest hartelijke bewoordingen, waarbij het hem ook niet ontbrak aan tastelijke bewijzen dat die dankbetuigingen oprecht gemeend waren, zooals bijvoorbeeld van het Britsch en Buitenlandsch Bijbelgenootschap, dat hem eene som van twaalf duizend gulden schonk, ter gemoetkoming, zooals men zeide, in de kosten van het drukken en verspreiden van den Chineeschen Bijbel. — Maar, had de Heere zijnen dienstknecht deze genade gegeven, dat hij zijne dierbaarste hoop in vervulling mocht zien, Hij liet het ook aan bittere beproevingen niet ontbreken.

Zooals wij weten was hij langen tijd van zijne vrouw en twee kinderen gescheiden geweest. Krank naar het lichaam was zij naar Engeland gereisd, niet wetend of zij haren echtgenoot ooit op aarde zou wederzien. Doch de Heere had hunne gebeden verhoord; langzamerhand waren hare krachten teruggekeerd, en den 23sten April 1820 scheepte zij zich weder in om naar China terug te keeren, waar zij den 23sten Augustus te Macao aan wal stapte, vol verlangen opgewacht

door haren man, die hoopte, dat nu de gouden tijd van huiselijk geluk voor hen zou aanbreken. En dat scheen ook eerst zoo. De eerste weken bleef hij rustig bij haar en de kinderen tehuis, en geen wolkje dreef er aan hunnen hemel. Toen moest hij voor eenigen tijd naar Canton om er zijne plichten waar te nemen. Maar de lente van 1821 was weder een tijd van onvermengde vreugde. In de brieven, welke hij naar Engeland schreef, stortte hij het dankbare gevoel zijns harten uit over het geluk dat de Heere hem gaf te smaken. Zijne vrouw was volkomen hersteld; de kinderen waren uitstekend gezond; de toekomst was zoo helder mogelijk gekleurd — helaas! den 8sten Juni stortte zij eensklaps weer in, en niettegenstaande alle middelen, die aangewend werden, ontsliep zij, reeds na twee dagen, in de armen van haren man. Als een verslagene stond MORRISON daar bij het lijk van zijne teederbeminde MARY. Dezen slag, en dan zoo plotseling, had hij niet verwacht. Zijne ziel beefde als een riet, hoewel hij God niet van onrecht beschuldigde. En wel kon hij in de eerste dagen na haren dood nog alles bezorgen voor hare begrafenis, waarin hij zeer werd bemoeilijkt door de Roomsche-Katholieken, die wisten te bewerken, dat het lijk niet op de algemeene begraafplaats mocht begraven worden, zoodat hij voor een prijs van twaalf duizend gulden een stuk lands moest koopen — maar toen deze pijnlijke drukte voorbij was, scheen het een tijdlang alsof al zijne veerkracht gebroken en zijn leven voor goed geknakt was. Werktuigelijk deed hij zijn dagelijksch werk. Bevreesd dat hij ook zelf spoedig zou heengaan, zond hij zijne beide kinderen naar Engeland terug en bleef alleen achter, om op zijn post te blijven, zoolang het de Heere hem zou vergunnen.

En bij deze beproeving bleef het nog niet. Daar kwam het volgend jaar het bericht dat zijn medebroeder MILNE gevaarlijk krank was. Reeds geruimen tijd was deze niet zoo gezond geweest als hij wel wenschte. Hij had veel van zijne

krachten gevergd. Hij had in Malacca eene inrichting in het leven geroepen, die inderdaad het Jeruzalem van de Oost mocht worden genoemd. Vele Chineesche jongelingen had hij onderwezen. Aan MORRISONS vertaling van den Bijbel had ook hij een aandeel geleverd en was daarvoor door de Universiteit van Oxford tot Doctor in de Godgeleerdheid benoemd. Waarlijk hij had zijn tijd in China nuttig besteed, maar de krankheid, die hem had aangegrepen, sloopte zijne krachten. Hij deed juist in het belang van zijne inrichting eene reis, toen hij plotseling veel erger werd. Met haast ging hij naar zijne woonplaats terug, want hij wenschte te sterven, waar hij gearbeid had, en nauw was hij daar aangekomen of hij volgde zijne vrouw, die hem reeds in de eeuwige ruste was voorgegaan, vier kinderen als weezen achterlatend, nog te jong om te beseffen, wien en wat zij in hunnen vader verloren.

Daar stond MORRISON nu alleen. Zijne vrouw was gestorven; zijn vriend was gestorven; zijne kinderen had hij naar Engeland doen terugkeeren, en zijne vijanden hoopten dat hij nu ook zelf spoedig van het tooneel aftreden en China met rust laten zou. Ja, — doch daar staat een woord van den Apostel Jakobus, dat zich nog altijd bevestigt. Het is dit: „Acht het voor groote vreugde, mijne broeders! wanneer gij in velerlei verzoekingën valt; wetende, dat de beproeving uws geloofs lijdzaamheid werkt.” En dit mocht ook MORRISON ondervinden. Alles scheen hem toe te roepen: „leg uw werk neer; gij hebt genoeg gedaan; laat het aan anderen over het werk voort te zetten!” — Maar was deze stem uit God? Onmogelijk! Zoo de Heere geen werk meer voor hem had, zou Hij hem ook wel oproepen tot zijne rust. Dat Hij dit niet deed was een teeken, dat er nog meer gedaan moest worden. En gelijk de dappere soldaat in den oorlog, ziende het gevaar van den vijand, weer grijpt naar het zwaard, dat uit zijne vermoeide vingers viel, en het opnieuw met

leeuwenmoed om zich heen slingert, tot het signaal voor de rust geblazen wordt, zoo stond ook MORRISON uit zijne droefheid weder op, en al kon men op zijn aangezicht zien, dat hij leed, hij vatte, als met nieuwen ijver toegerust, zijne taak weder op. Eerst deed hij eene reis naar Malacca om te zien, hoe het daar stond met de stichting van zijn overleden vriend. Het was noodig, dat terstond een ander de opengevallen plaats vervulde, daar anders die schoone inrichting gevaar zou loopen om te niet te gaan. Toen hij er kwam stond hij verbaasd over de vorderingen, welke de jonge Chineezzen, onder de leiding van den heer MILNE reeds gemaakt hadden. Zij zongen bij zijne komst den honderdsten Psalm, die door zijn vroegeren leermeester KO-SEEN-SANG in het Chineesch was overgezet, en tot zijne groote vreugde mocht hij zien, dat het zaad des Woords hier reeds wortel begon te schieten. Dit alles sterkte zijn hart. Neen, de zaak der Zending was niet uit de menschen, zij was uit God. Ook de boodschappers van de Goede Tijding moesten kruisdragers zijn en waarom ook niet, zij waren immers predikers van het kruis! Zoo dacht MORRISON, en blijde dat hij ook een dienaar van het kruis van Jezus Christus mocht zijn, keerde hij naar zijne woonplaats terug. Nog geen jaar was hij weer met zijne studiën bezig, of hij verbaasde de geleerde wereld met de voltooiing van een nieuw werk, n.l. een Engelsch-Chineesch Woordenboek. Professoren van verschillende Universiteiten spraken onverholen hunne bewondering uit voor den man, die in zoo korten tijd van verblijf in China, behalve de vertaling van den Bijbel en behalve al het andere werk, nog zulk een degelijk, uitgebreid en duidelijk Woordenboek had kunnen samenstellen. En dat iemand, die eens een arme schoenmakersjongen geweest was! Is het wonder, dat het Bestuur van het Zendingsgenootschap hem het voorstel deed, dat hij nu nog eens zijne oude vrienden in Engeland zou komen bezoeken, ten einde door zijne persoonlijke mededee-

lingen de liefde voor de Zending in China aan te wakkeren? Neen, dit was geen wonder; zulk een man nog eens de hand te drukken en hem te toonen, hoezeer men zijnen volbrachten arbeid op prijs stelde, dit moest wel een meer dan alle-daagsch genot zijn. Welnu, aan MORRISON was dit voorstel niet onwelkom. Zijn hart trok naar zijne lieve kinderen; ook zijne betrekkingen en vrienden zou hij nog gaarne wederzien. Bovendien kon een bezoek aan zijn Vaderland nog nuttig zijn om bij vele lauwen van hart een ijver te verwekken voor de Zending in China, en dit alles deed hem besluiten het voorstel dankbaar aan te nemen en in December 1823 vertrok hij naar Engeland, waar hij in Maart van het volgende jaar aankwam.

V.

Welkom en Vaarwel.

Wie was de man, om wien heel het Christelijk Engeland feestvierde? Bij wiens aankomst rijken en armen, grooten en kleinen, geleerden en eenvoudigen, geloovigen en ongeloovigen zich verdrongen om hem eene welkomst te bereiden, met meer, met heiliger geestdrift nog, dan wanneer het een prins uit het vorstelijk stamhuis gold? Wie vermocht zoozeer, in alle rangen en standen, de harten voor zich in gloed te zetten en zelfs tot in het koninklijk paleis het verlangen te wekken, om hem te zien en te hooren? Die man was dezelfde, van wien velen, in zijne jeugd, gedacht hadden, dat er nooit iets van hem terecht zou komen, en die toen door een vriendelijk woord van eene eenvoudige Zondags-schoolonderwijzeres was getroffen geworden. Het was ROBERT MORRISON. Eene tijdruimte van dertig jaren lag er tusschen zijne vroege jeugd en den dag van zijne terugkomst uit China, en waarlijk, daarin was veel gebeurd, daarin was ook veel veranderd. Toen een jongen, die reeds door allen was opgegeven als een deugniet, die onredbaar verloren was, thans een man, die in de volle kracht zijns levens, door allen werd bewonderd om den rijkdom zijner gaven; toen een knaap, die niets wist en ook niets wilde leeren, thans een geleerde, die met zijn Bijbel en het Woordenboek, op het gebied der kennis, aan zijn Vaderland onsterfelijken roem had geschonken; toen een kind der wereld, dat vervuld scheen van een

ontembaren lust in de zonde, thans een Christen, die in vurige dankbaarheid voor zijne verlossing uit de macht der zonde, zijn gansche leven ootmoedig had nedergelegd aan de voeten van zijnen Heiland. Waarlijk, God had groote dingen aan hem gedaan, en hij had groote dingen voor Gods Koninkrijk mogen ondernemen. Allerwege was men dan ook nieuwsgierig iets van China te hooren. Reeds in de eerste dagen na zijne aankomst regende het brieven uit alle oorden van Engeland, om een woord over zijnen arbeid te komen spreken. Zooveel hij kon, wilde hij daaraan vol-
doen, zoodat hij al spoedig bemerkte, dat zijn verblijf in Engeland voor hem in steê van eene verkwikkende ontspanning, eene voortdurende inspanning zou zijn. Toen de eerste officieele begroetingen bij verschillende hooge personen waren afgeloopen, zocht hij de plaats op, waar hij zijne jeugd had doorgebracht. Ook Newcastle was veel veranderd en toch was er ook veel, dat herinneringen bij hem opwekte, die hem beurtelings met weemoed en vreugde vervulden. Zijne oude vrienden ontvingen hem met verklaarbaren trots. De jongen, die eens als een vagebond door hunne straten liep, had nu den naam hunner stad beroemd gemaakt, en al waren er benijders, die hem zijn naam misgunden, zij hielden zich in de weinige dagen, die hij er doorbracht, allen schuil. Aangenaam was het hem, eenige avonden met zijne vrienden in kalm gesprek te mogen doorbrengen en vooral was het hem een onwaardeerbaar genot, dat hij des Zondags voor eene stampvolle vergadering het Evangelie mocht prediken. Doch, niet lang kon MORRISON in hun midden blijven. Eer de volgende Zondag aanbrak, was hij reeds vertrokken, om nu hier, dan daar, deel te nemen aan feestelijke bijeenkomsten, die te zijner eere gehouden werden, en het behoeft nauwelijks gezegd te worden, dat hij zijne beide kinderen steeds met zich nam. Behalve dat hij in Engeland bijna van plaats tot plaats trok, bezocht hij ook Schotland, Ierland en

Frankrijk, en trachtte overal de belangstelling voor China te verlevendigen. Dit was voor hem niet bijzonder moeilijk. China was voor velen een onbekend land; men wist dat het bestond, maar veel meer ook niet. Hij kon daarom uit den rijken voorraad zijner kennis en ervaring mededeelen zonder telkens hetzelfde te moeten zeggen, en er heerschte eene ademlooze stilte, als hij, na allerlei verhalen aangaande de zeden, gewoonten, karakters, leefwijze en misbruiken der Chineezers, ten laatste bij zijne hoorders begon te pleiten voor dat volk, dat aan hoogmoed, eigenliefde en stomme beeldendienst overgeleverd was. China voor Jezus! was de kreet, dien hij allerwege deed hooren, en zijne toespraken, die steeds hiermede eindigden, waren voor zijne belagers, die beweerden dat hij aan zijne zending ontrouw geworden was, het treffend bewijs, hoe weinig in den dienaar van de Oost-Indische Compagnie, de Zendeling was ondergegaan. Met vertrouwen brachten de zendingsvrienden dan ook hunne gaven aan zijne voeten, verzekerd, dat hij ze slechts besteden zou tot verspreiding van de H. Schrift en tot zulke doeleinden, als met de Zending in het allernauwste verband stonden. De duizenden en tienduizenden vloeiden hem toe. Wie kon ook onaangedaan blijven en de hand op zijne beurs houden, als hij daar dien man op het platform zag staan, met den Chineeschen Bijbel onder zijn arm en zijn kleinen zoon naast zich, die later tot den arbeid zijns vaders zou ingaan? Wie kon dien man hooren spreken, die bij al zijne geleerdheid, toch zoo waarlijk Christelijk eenvoudig was, en in wiens woorden zulk eene ongeunstelde, volkomene toewijding zijns harten trilde, zonder de verplichting op zich te gevoelen, om hem in zijnen heerlijken arbeid te steunen door gaven en gebed? Maar — het sterkste gestel zou de vermoeienissen van MORRISON niet kunnen doorstaan; hij werd ziek, alleen van overspanning. Dit was oorzaak, dat zijn verblijf in Engeland langer duurde, dan oorspronkelijk zijn plan

was. Tegen het einde van 1825 was hij evenwel volkomen hersteld, en nu begon hij weer sterk naar China te verlangen. In het begin van 1826 trad hij voor de tweede maal in het huwelijk. Juffrouw ELIZA ARMSTRONG verbond haar leven aan het zijne, en reeds den 21sten April van datzelfde jaar, stapten zij te Gravesend aan boord om naar China te vertrekken. Eene talrijke menigte van vrienden en kennissen stond daar om hen uitgeleide te doen. Menig goed woord van bemoediging en hoop werd bij het afscheid gesproken, en toen het anker gelicht werd, rees uit honderd harten een stil gebed op tot God om eene voorspoedige reis voor dezen geloovigen, moedigen, ijverigen Zendeling.

Half September was hij in Canton terug en terstond vatte hij zijn afgebroken arbeid weder op. Zijne afwezigheid had aan het Zendingswerk, ten deele kwaad, ten deele goed gedaan. Het had kwaad gedaan, want van degenen, die deze zaak voorstonden, waren sommigen teruggegaan, anderen in hunnen ijver verflauwd en de vijanden der Zending hadden zich van nieuwe wapenen voorzien om hen te bestrijden. Maar ter anderzijde was het toch ook weer goed, dat hij zijn werk, een tijdlang, geheel aan anderen had moeten overlaten, want bij de weinigen, die hem getrouw waren gebleven, was er ook meer standvastigheid en zelfstandigheid gekomen, daar zij nu op MORRISON niet hadden kunnen leunen en naar eigen inzicht hadden moeten handelen. Droevig was het evenwel te moeten ondervinden, dat de vijandschap der Roomsche-Katholieken en der Engelsche kooplieden, die hem het eerst hadden moeten helpen, eer verergerd dan verminderd was. Welken indruk moest de godsdienst van MORRISON op de Chineezzen maken, als zijne eigene landgenooten zijne felste bestrijders waren? Zelfs wisten zij te bewerken, dat hij moest ophouden met in het openbaar het Evangelie te prediken. Zoo kon hij dan voor China slechts nog werken door middel van de pers, en hiervan maakte hij dan ook een

druk en nuttig gebruik. Hij drukte zooveel Bijbels als zijne helpers maar konden, en begon ook de hand te leggen aan eene Chineesche Bijbelverklaring, wederom een grootsch werk, dat hij evenwel niet mocht voltooien. Ondanks allen die tegen hem waren, was de Heere steeds kennelijk met hem. Het mag toch wel een wonder heeten, dat al de vijanden samen niet bij machte waren, MORRISON van zijn post weg te dringen. Hoe gemakkelijk, zou men anders zeggen, moest dat voor hen geweest zijn! De hand van allen tegen één vreemdeling. Maar — als God voor ons is, dan baat geen tegenstand. Als Hij wil dat wij blijven zullen, dan is zijne hand beschermend over ons uitgestrekt en niemand kan ons aanraken. En als Hij ons eeren wil, dan is al de laster der vijanden verlamd. Het baatte dan ook weinig of men van MORRISON kwaad sprak, openlijk in geschrifte zijne daden verkleinde en zijn ijver aan verkeerde bedoelingen toeschreef; voor het aangezicht zijner tegenstanders werd MORRISON verhoogd. Hoezeer was in Canton alles veranderd, sinds hij er voor de eerste maal in 1807 aankwam! Eene school met Chineesche leerlingen; Chineesche studenten, die door hem werden opgeleid om als Zendelingen werkzaam te zijn; drukpersen, de Bijbel en verscheidene godsdienstige boeken in de Chineesche taal, openbare godsdienstoefeningen voor Europeanen en Chineezzen — dit alles vond men er in 1832, trots allen onwil van de vijanden des Heeren.

En wel scheen het nog voor een oogenblik, als zou des vijands wensch gelukken, want de Portugeesche Gouverneur van Macao haalde de Oost-Indische Compagnie over om MORRISON los te laten en hem zelfs te doen verstaan, dat hij met schrijven en spreken moest ophouden, en de ongelegenheid, waarin MORRISON nu kwam, was wel zeer groot, waarbij nog kwam dat zijne kranke vrouw naar Engeland moest en ook zijne eigene gezondheid niet meer was als vroeger — maar nog eenmaal deed de Heere deze wolken scheuren. Een

geschil tusschen China en het Engelsche Gouvernement was oorzaak dat Engeland een gezant zond naar het hof van China. Die gezant was Lord NAPIER. Daar deze een secretaris noodig had, die tegelijk tolk kon zijn, zoo was voor die taak niemand beter geschikt dan Zendeling MORRISON, die door Lord NAPIER, terstond na zijne aankomst in Canton, werd gevraagd of hij deze benoeming wilde aannemen tegen een jaarlijksch inkomen van vijftienduizend zeshonderd gulden. Met de bede tot zijn God, dat hij getrouw mocht blijven aan de zaak zijns Heeren, nam MORRISON dit voordeelig aanbod aan, geen ander oogmerk daarmede hebbend, dan om, zonder geld uit Engeland te behoeven, de zaak der Zending met kracht te kunnen doorzetten. Deze uitredding was hem wonderlijk, maar zij was ook de laatste — of neen — de allerlaatste zou nu spoedig volgen, want kort daarna kwam de Heere om zijn dienstknecht op te roepen tot de groote Rust, die daar voor Gods volk, aan het einde van den strijd, overblijft.

VI.

Bloeiende graven.

Het is mogelijk, dat door hetgeen wij in de vorige hoofdstukken van MORRISON en de Zending in China gezegd hebben, de gedachte is ontstaan alsof vroeger, in geen enkel opzicht, iets is gedaan om Christus' Kerk ook in dit groote „hemelsche rijk” te planten. Wij willen het laatste hoofdstuk aanvangen met deze gedachte weg te nemen. Reeds meer dan tien eeuwen voor dat MORRISON de grond van China betrad, was er eene Zending begonnen door de Nestorianen, van wie wij weten, dat zij ook in de twaalfde en dertiende eeuw nog aldaar arbeidden. Maar door de stormen der tijden en de verschrikkelijke revoluties, die het land hebben geteisterd en waardoor somtijds al het bestaande werd omvergeworpen, ging het werk der Nestorianen te niet en bleef er nauwelijks meer dan de herinnering van over. Ook uit Holland werd in de zeventiende eeuw een prediker derwaarts gezonden, maar met nog veel minder gevolg, waarbij wij het in het midden zullen laten, of deze ijver der Hollanders voor China voortspoot uit een zelfzuchtig handelsbelang dan wel uit een oprecht en zuiver gevoel van erbarming over de heidenen, die in hunne blindheid aan Buddha en Confucius hunne aanbidding brachten, in plaats van aan Jezus Christus, den eenigen Heiland der wereld.

En wat den arbeid der Roomsche Kerk betreft, waarvan wij reeds op blz. 10 melding maakten. Het is waar, toen

MORRISON in China kwam, vond hij er eene Roomsche Zending. Reeds in 1245 had deze Zending een aanvang genomen, toen PAUS INNOCENTIUS IV twee gezantschappen derwaarts zond. Door den Franciskaner MONTE CORVINO werd te Peking, toenmaals Kambalu geheeten, eene kleine gemeente gesticht, en het kan dus niet worden gezegd dat de Roomsche Kerk geen tijd heeft gehad, om de kennis van Gods Woord in het Chineesche rijk te verbreiden. Maar — de geschiedenis der Roomsche Zending in China is even treurig als die in andere landen. Men was tevreden, zoo men slechts de alleenheerschappij had, men liet de heidenen voor wat zij waren, en toen MORRISON te Macao kwam, toen wisten de dienaren van Rome hem wel te bestrijden en zelfs met nog feller verbittering, dan hij van de Chineezzen te verduren had, maar van eene wedergeboorte van China was nog niets te bespeuren, het gansche land was over heel zijne uitgebreidheid nog een heidensch land.

Het is daarom, dat de geschiedenis der Christelijke Zending in China eigenlijk met de komst van ROBERT MORRISON aanvangt. Hij was de man, in wiens ziel het woord van Paulus, den Apostel, een helderen weerklank had gevonden: „Ik heb onder u niets willen weten dan Jezus Christus en dien gekruisigd!” en die de eerste Europeaan genoemd mag worden, die in de theetuinen van Macao en Canton de stem van het ongerepte Evangeliewoord zuiver en onvermengd hooren deed. Het is dan wel geen wonder, dat de vijandschap, die in elk menschenhart van nature, hetzij heidensch of christelijk, tegen God en zijn Woord verscholen ligt, zich tegen dezen dienstknecht des Heeren begon te openbaren, zooals nooit te voren. Dat kon niet anders! Jezus is gekomen om de wereld te overwinnen; dat sluit in, dat Hij haar bestrijdt. En heeft de wereld Hem daarom gehaat, geslagen, uitgeworpen en schuldiger nog geacht dan de schuldigste misdadiger, die in zijne dagen gevangen zat, zou men kun-

nen verwachten, dat de wereld jegens de dienaren van Jezus, die zijn werk voortzetten, vriendelijk zou zijn? Neen, het woord van den Oversten Leidsman tot zijne knechten: „In de wereld zult gij verdrukking hebben!” is vervuld aan al degenen, die onder de vlag van dezen grooten Koning gestreden hebben, en ook MORRISON heeft het ondervonden, al is het in mindere mate dan menig ander Zendeling, dat men Jezus niet dienen kan of men wordt ook een vijand der wereld geacht. Maar is hij het geweest, die het eerst de hand heeft durven leggen aan het bewindsel des ongeloofs, waarmee de harten der Chineezzen bewonden waren, om het, in de kracht des Heeren, af te rukken, zonder hetwelk geene bekeering tot zaligheid mogelijk is, op den strijd, die door hem is aangebonden, zijn ook overwinningen gevolgd, waarover Gods Kerk op aarde gejubeld heeft en waardoor het getal van Jezus' onderdanen met niet weinigen is vermeerderd geworden. MORRISON heeft zelf van deze vrucht van zijn arbeid niet veel aanschouwd, maar dit verhindert niet, dat hij onder de helden des Heeren geteld mag worden. Want in het Koninkrijk Gods is niet in de eerste plaats hij groot, die veel heeft geoogst, maar hij die veel heeft gearbeid, en daarin heeft MORRISON slechts bij weinigen achtergestaan. Vergelijk het begin met het einde zijns levens! Zie daar dien knaap, die met het schootsvel voor en een pikdraad in zijne hand in den winkel zijns vaders, zijne kunst beproeft op een versleten schoen, wat hem niet weinig moeite schijnt te kosten. Zie veertig jaren verder dien Zendeling in China, die om zijne verbazende werkkraft en kennis door al wie geleerd is, bewonderd, en om zijne oprechte, trouwe godsvrucht door al wie den Heere vreest, hooggeacht en bemind wordt. En als gij dan vraagt, aan wiens hulp het te danken was, dat de arme ROBERT MORRISON het zóóver brengen mocht, dan is het antwoord: „dat heeft God gedaan!” God, die niet zelden, met voorbijgang van het groote, het geringe opheft

en hetgeen niets is, tot iets maakt, opdat niemand zal roemen in zichzelf, maar alle vleesch roemen moge in Hem, Hij heeft dezen knaap, van wien geene verwachting was, verwaardigd, om te worden, wat hij geworden is, een der rijkste en gezegendste Zendelingen van onze eeuw — Hij heeft hem groot gemaakt! De prijs van dit vruchtbare leven komt dan ook eeniglijk toe aan den Heere, die MORRISON riep en bekwaamde, die den tijd had bepaald, waarin hij geboren zou worden, en ook het uur, waarop hij, midden uit den arbeid, zou worden opgeroepen van zijn post.

Dat uur zou nu spoedig slaan. Hoe groot MORRISON ook mocht zijn, welke werkkracht hij ook mocht ontwikkeld hebben, hij was toch niet meer dan een dienstknecht, en de Heere, die tot zijne knechten zegt: „Komt!” en zij komen, riep, terwijl eigenlijk niemand op zijn heengaan voorbereid was, MORRISON eensklaps tot Zich. Zijn lijden duurde niet lang. Met Lord NAPIER op reis zijnde, was hij in een open boot, blootgesteld aan afwisselende hitte en koude, en werd ten gevolge daarvan ongesteld. Den Zondag daarop, den 27sten Juli 1834, predikte hij nog voor de Chineezzen, en als wilde de Heere hem nog vóór zijn dood doen zien, dat zijn werk niet ijdel was geweest, had hij nog nimmer zooveel onder zijn gehoor gehad als op dezen dag. 't Was zijn Nebo geweest, vanwaar hij in de verte iets van het beloofde land mocht aanschouwen. In die week nam zijne ziekte zeer snel toe. Met den dag werd hij zwakker, de middelen baatten niet meer en in het bijzijn van zijnen zoon, ontsliep hij reeds op Vrijdagavond, zacht en kalm, en in vast vertrouwen op zijnen Heere en Heiland, dien hij in zijn leven had liefgehad en gediend.

Kwam het sterven voor hem vroeg, en had hij naar menschelijke berekening nog wel wat langer op aarde kunnen toeven — immers hij had nog maar den leeftijd van tweeenvijftig jaren bereikt — de Heere, die het al overziet en voorziet, weet alleen wanneer de taak zijner knechten is af-

geloopen en voor MORRISON was het sterven slechts gewin. De wensch: „dat ik werkend bezwijk, als een knecht van uw rijk, die zijn dienstwerk geloovig volbracht heeft,” was aan hem vervuld; midden in zijn werk werd hij afgelost. Zijn stoffelijk overschot werd te Macao begraven naast dat van zijne eerste vrouw, en op hunne graven werd een klein eenvoudig monument opgericht, waarop in korte woorden zijn veelzijdige arbeid vermeld wordt. Die graven van den eersten Zendeling in China, en zijne eerste vrouw, die hem zoo trouw heeft geholpen — zeg er niet van dat zij somber zijn! Dat zijn zij niet, zij zijn bloeiend. Want al is de hand verlamd die den eersten Chineeschen Bijbel schreef, een reuzenwerk, waarover blijdschap moet geweest zijn onder de engelen Gods in den hemel — hoor toch, daar ruischt eene adem des levens over die graven, eene stemme die spreekt: „Mijn Woord zal niet ledig tot Mij wederkeeren, maar het zal doen, waartoe Ik het zende!” — Dat Woord heeft gesproken, het spreekt nog, zijne stem wordt in China steeds duidelijker gehoord. Het is opgenomen door tientallen, door honderdtallen andere Zendelingen die tot den arbeid van MORRISON zijn ingegaan en in klimmende mate zijn de berichten gunstig, die aangaande den goeden voortgang des Evangelies uit China tot ons komen. Wat maakt het dan uit of MORRISON bij zijn leven niet zooveel vrucht zag op zijnen arbeid, in bekeeringen van zondaars, als vele anderen? Hij moest den onderbouw, het fundament leggen, en anderen moesten op dat fundament bouwen. Welnu, dat heeft hij gedaan, en op dat fundament rijst nu het gebouw van Gods Koninkrijk in China heerlijk opwaarts, en in de geschiedenis van China's toebrenging zal de naam van MORRISON steeds genoemd worden als de naam van den man, die verwaardigd werd, het eerst de kruisbanier te planten in dat hemelsche rijk.
